

Історія і теорія партології

УДК 329.8

ББК 66.62

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УРП –УСРП НА ПОКУТТІ

А. І. Міщук, М. Б. Міщук

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76025, Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
тел.+38 (066) 45-42-893; тел.+38 (050) 69-84-776;
e-mail: andrij.mischuk@pu.if.ua; mariana.mishchuk@pu.if.ua*

Стаття присвячена дослідженню організаційної структури Української радикальної партії – Української соціалістично-радикальної партії, однієї із найвпливовіших політичних сил в суспільно-політичному житті Західної України в 1918-1939 рр. На основі архівних документів і мемуарів, публіцистики та наукових публікацій досліджено роль радикальної партії у розбудові державних структур ЗУНР, у реалізації ідеї соборності України, захисті її незалежності та її суспільно-політичну діяльність в умовах польського окупаційного режиму. Показано, що радикальні сили активізували політичне життя в регіоні, і весь цей час вони захищали головну мету нації, яка була створенням української суверенної держави.

Ключові слова: *організаційна структура, партія, політичне життя, радикальні сили.*

Політична партія є організованою частиною суспільства, а тому одним із найважливіших елементів її визначення, відповідно до поглядів відомого французького соціолога М. Дюверже, є організаційна структура. Саме тому кожна політична партія ставить собі за мету створення міцної партійної організації та її тривале існування [28, с. 133-134]. Не була винятком в цьому плані й Українська радикальна партія, одна із найвпливовіших західноукраїнських політичних партій міжвоєнного періоду. Для посилення своєї реальної ваги в суспільно-політичному житті члени партії вважали за необхідне здійснити організацію основної маси населення краю для боротьби за національно-політичне й соціаль-

но-економічне визволення. У зв'язку з цим своє першочергове завдання провід радикалів вбачав в організаційній розбудові УРП.

Перші спроби дослідження ролі УРП в історії західноукраїнських земель зазначеного періоду робилися ще в 20–30-х рр. ХХ століття, окремі з них здійснювали самі діячі партії. Найціннішими серед таких праць є, безсумнівно, мемуари голови радикальної партії І.Макуха [22] та праці відомих партійних діячів К. Коберського [20] і М. Стахіва [28], що дають нам певні уявлення про участь УРП в Українській революції та її роботу в умовах польського окупаційного періоду. Значний матеріал міститься і в західноукраїнській пресі досліджуваного періоду: “Народ”, “Громадський Голос”, “Діло”.

Перемога національно-демократичної революції та утворення Західно-Української Народної Республіки дали змогу провідним політичним діячам УРП зосередити свою діяльність власне на цьому напрямку партійної діяльності.

Першим вагомим заходом організаційно-партійної роботи радикалів стало проведення в Станиславові 22-23 березня 1919 р. Крайового з'їзду УРП за участю понад 100 делегатів, які репрезентували 22 повіти Галичини. Учасники з'їзду ухвалили провести швидкими темпами відбудову партійної організації.

Відповідно до рішень з'їзду, до складу Головної Управи партії було обрано: д-ра І. Макуха, М. Королюка, д-р В. Гуркевича, д-р Л. Бачинського, Д. Кузьмука, С. Солонину, М. Дзюбатового, Д. Паневника, д-ра С. Даниловича, Ю. Короля, М. Рогуцького, І. Струмелюка, А. Домбровського, д-ра М. Новаковського, К. Коберського, Я. Маркуса, І. Поповича, Д. Вітовського, д-ра М. Лагодинського, д-ра О. Назарука. Заступниками членів Головної Управи стали д-р Р. Заклинський, д-р Г. Ракочий, Ф. Глум, Ф. Гаврилук і д-р В. Лисий [24, с. 2,3]. Головою УРП було обрано Л. Бачинського, який замінив на цій посаді М. Лагодинського.

Найвищим партійним органом було визначено партійний з'їзд, який скликався Головною Управою партії один раз на рік, а при потребі, якщо цього вимагали члени третини повітових організацій, й частіше. Виконавчими повноваженнями наділялась Головна Управа у складі 20 постійних членів та 6 заступників.

На місцевому рівні організація проводилась наступним чином: у кожному місті та селі створювалась місцева громада, яка обирала місцеву управу в загальній кількості 5 членів; повітові громади формували ширшу повітову управу, що складалася з голів місцевих повітових управ, які, в свою чергу, з-поміж себе обирали п'ять членів тіснішої повітової управи [9, арк. 1].

Така чітка організація УРП забезпечувала швидке та якісне вирішення усіх питань, оскільки кожний її структурний елемент мав чітко визначені функції: партійний з'їзд розглядав діяльність партії за попередній період, затверджував план роботи на наступний рік та обирав

Головну Управу, яка слідкувала за виконанням постанов партійного з'їзду, забезпечувала нормальне функціонування пресових органів, приймала нових членів партії та обирала голову партії. Місцеві та повітові управи відстоювали на місцевому рівні інтереси селянства, проводили активні виборчі акції до громадських рад та державних органів влади, дбали про поширення партійної преси та літератури, проводили збори, скликали віча та збирали партійний податок з якого одну третину залишали на власні потреби, другу – надсилали повітовим управам і, нарешті, третю – передавали в розпорядження Головної Управи [24, с. 2, 3].

Однак, не зважаючи на таку узгоджувану партійну роботу, в середині УРП спостерігались і певні деструктивні процеси: Кирило Трильовський (член військової та земельної комісії Української Національної Ради), Гриць Дувірак, Петро Шекерик-Доників звинуватили керівництво партії (М. Лагодинського, Л. Бачинського та І. Макуха) в бездіяльності, консерватизмі і втраті політичного обличчя і ще 14 лютого утворили в Національній Раді “Селянсько-радикальний клуб” [12, с. 233; 23, с. 102]. А вже 16 лютого 1919 р. в Коломиї відбулася конференція Селянсько-радикальної партії (далі – СРП), учасники якої (321 делегат) обрали партійну управу у складі Трильовського К. (голова партії), Онищука А. (заступник голови та генеральний скарбник), Шекерика-Дониківа П. (писар), Ганчука М., Паневника Д., Білика М., Тимульського К., Радуляка І., Кубриновича О., Рудого О., Лукащука Д. Учасники конференції проголосили себе загальнопартійним форумом. Не висунувши своєї власної програми, члени СРП у своїх резолюціях зазначили, що вони успадковують давню партійну програму та доручають спеціальній комісії протягом двох місяців розробити необхідні зміни і представити їх з'їзду УРП. Осередки селянсько-радикальної партії діяли в Богородчанському, Коломийському, Косівському, Печеніжинському та Снятинському повітах, не проявляючи, при цьому, жодних істотних впливів на партійне життя краю. Таку поведінку та діяльність К. Трильовського, що була глибоким порушенням партійної дисципліни, різко засудили делегати з'їзду УРП в Станиславові та постановили виключити його з членів партії. Радикали були переконані, що тільки “із-за особистих причин доктор К. Трильовський, потягає за собою кількох людей, особисто йому зобов'язаних і утворює Селянсько-радикальну партію”.

А тому УРП, всупереч діям групи К. Трильовського, значно активізувала свою роботу на всіх напрямках партійно-політичної діяльності. Зокрема, на місцевому рівні 6 квітня 1919 р. в Городенці відбулися збори членів УРП.

Однак після розгрому українського національного життя в Східній Галичині (липень 1919 р.) УРП майже не проявляла ніякої діяльності, адже в роки війни та повоєнних лихоліть, організаційні структури УРП практично припинили своє існування. Провідні члени партії д-р І. Ма-

кух, д-р В. Лисий, М. Балицький, д-р О. Назарук відправились за Збруч, а інша частина діячів емігрувала до Відня та Праги. В краї залишились лише Л. Бачинський, С. Данилович та П. Лаврук, однак, на той час, вони не могли поставити партію на рівень вагомого чинника політичного життя західноукраїнського суспільства.

Свою організаційну діяльність УРП відновила формально на початку листопада 1920 р.: 6 та 7 листопада у Львові відбувалося засідання Головної Управи УРП, учасники якої засвідчили про відновлення діяльності радикальної партії, а також підтримали постанову про співпрацю з державницькими силами в Українській Національній Раді та в Міжпартійній Раді єдиним національним фронтом [22, с. 301].

Зважаючи на складну суспільно-політичну ситуацію, діяльність по відбудові організаційної структури партії проходила досить повільно. Значна частина її діячів продовжували перебувати в концтаборах та в'язницях, а окремі діячі були виключені із партійних лав через “повоєнний занепад національно-політичної моралі” [22, с. 314]. До того ж, в 1922 р. була здійснена спроба поновити діяльність СРП: у с. Іспас на Коломийщині колишній посол Державної Ради у Відні П. Лаврук створив організаційний центр з відновлення партії, який з 8 жовтня 1922р. почав видавати “Радикальний Голос” [27, с. 3]. Все це викликало глибокий протест радикалів. Від імені Генерального Секретаріату УРП д-р І. Салагуб, д-р І. Волошин, О. Навроцький та О. Павлів опублікували Комунікат в якому рішуче заявили про те, що “новоповсталий анонімний “Організаційний Комітет Селянської Радикальної Партії”, який скривається за особу бувшого посла П. Лаврука, не є партійною установою УРП” [21, с. 3].

Протягом 1921-1923 рр. в складних умовах польського окупаційного режиму радикали провели значну організаційну роботу, в якій головний наголос робили на якість членів, а не на їх кількість. В нових умовах суспільно-політичного розвитку партія мала бути пристосована до суспільно-політичної боротьби, а тому її члени повинні були проявляти високий рівень ідейності та дисципліни.

Головну мету своєї роботи радикали вбачали в прагненні сформулювати нові кадри молодого проводу в повітах та громадах. Тривалий час під впливом радикалів перебувала лугова організація. Незаперечним доказом цього може стати переписка Міністерства внутрішніх справ Польщі з повітовими староствами, в якій вказувалось на домінуючі впливи УРП в товаристві “Луг” . На Коломийщині (станом на вересень 1925 р.) 38 лугових товариств знаходились під впливом УРП, а ініціатором лугового руху виступив активний діяч УРП К. Стефанів.

В 1923 р. УРП остаточно стала організованою силою, очистивши свої ряди від тих елементів, особистісні характеристики яких зламались під час війни, або ж у перші повоєнні роки.

В цей час велику увагу Головна Управа приділяла відновленню функціонування старих повітових організацій та творенню нових. Станом на весну 1923 р. вже існувало та діяло 22 повітові організації УРП [22, с. 316].

Перший повоєнний з'їзд партії за участю 71 особи відбувся 1 квітня 1923 р. у Львові [7, арк. 11]. Головою Головної Управи було обрано І. Макуха, заступниками Л.Бачинського та М. Рогущького, секретарем, а одночасно й головою Генерального Секретаріату – І. Салагуба.

За участю делегатів волинської групи соціалістів-революціонерів проходив у Львові 6 квітня 1924 р. черговий крайовий з'їзд УРП. З'їзд відкрив голова партії І. Макух [15, с. 2]. Від імені Головного Секретаріату партії виступив В. Кіцула, заявивши, що за період від 1 квітня 1923 р. до 6 квітня 1924 р., радикали організували цілий ряд поїздок до місцевих партійних організацій, провели чимало віч та партійних нарад і заклали нові організаційні центри, у тому числі, й у Косові [17, с. 1].

Наприкінці нарад було обрано нову Головну Управу УРП (до її складу, на відміну від попередньої, були включені й голови повітових управ) на чолі з доктором Л.Бачинським [22, с. 322].

1 лютого 1925 р. в Станіславі проходив XXVIII Крайового з'їзду УРП. 256 гмінних та повітових організацій репрезентували 74 делегати з 18 повітів Галичини. Окрім них у з'їзді приймали участь також і представники УПСР – С. Жук та д-р М. Стахів [2, арк. 2; 3, арк. 22; 5, арк. 168; 13, с. 2; 16, с. 1].

Головою партії обрано д-ра Л. Бачинського, а його першим заступником – д-ра І. Макуха, який і керував проведенням з'їзду. Що стосується складу Головної Управи, то після перевиборів він залишився таким як і попереднього року, з тією зміною, що до нього було залучено ще М. Вахнюка (став другим заступником партійного голови), д-ра О. Когута, М. Горбового, А. Кордубову, Д. Крука, В. Кіцулу, П. Шеке-рика-Доніківа, О. Коберського, д-ра О. Гамалія, д-ра В. Касіяна та д-ра М. Воробця.

Окрім об'єднавчого процесу радикали активізували свою партійну діяльність і на низовому рівні серед населення краю. Її особливістю стала заміна повітових маніфестацій сільськими районними демонстраціями та вічами. Всі ці акції радикалів наштовхувались на опір польської влади. Однак протягом 1924-1925 рр. активність працюючих мас, зорганізованих в УРП, зростає настільки, що радикальний рух почав набувати масового характеру. По всій території краю відбувалися десятки віч та довірочних нарад. На той час УРП була єдиною українською партією, яка проявляла активну масову діяльність.

Радикали поставили перед собою також і завдання поширити діяльність галицьких кооперативних, фінансових, просвітніх, молодіжних структур на Волинь, щоб, таким чином, домогтися вирівнювання культурно-освітнього й господарського життя населення північно-західних

українських земель, а тим самим, створити передумови національно-політичної консолідації різних територій краю.

Об'єднаний Крайовий конгрес УРП та волинської групи УПСР проходив у Львові 14 лютого 1926 р. в залі Музичного інституту ім. Лисенка. На з'їзд прибули делегати 22 повітових організацій Східної Галичини та 3 повітових організацій Волині у загальній кількості 112 осіб.

Конгресом головував д-р І. Макух. Відповідно до звіту Головного секретаря О. Навроцького, УРП на момент відкриття конгресу в своїх лавах налічувала 3540 дійсних членів. Активність партії підтверджувалась конкретними цифрами: лише за 1925р. члени партії провели 98 віч та повітових конференцій [3, арк. 3; 4, арк. 21; 22, с. 338, 339].

Організаційний статут партії, який було ухвалено на конгресі, опрацював О. Павлів. Відповідно до нього, партія поєднувала автономний принцип із централізмом. На місцевому рівні найнижчу ланку становила “місцева громада”. Кожний партійний діяч мав належати до такої громади. Нових членів за пропозицією місцевої громади та після піврічної роботи, затверджував Головний Секретаріат у Львові. В повіті працювали повітова організація УСРП, яка складалася з повітових конференцій, на які кожна місцева громада направляла певну кількість делегатів та повітова управа (її члени вибирались на повітській конференції). Крайовою працею керувала Головна Управа, яка формувалась на Крайовому конгресі. Саме вона вибирала з-поміж своїх членів Головний Секретаріат до якого також входили голова партії та головний секретар [22, с. 338].

Делегати з'їзду одразу ж визначили першочергові організаційні завдання: “Повітові управи мусять збільшити число організованих громад та вести правильну реєстрацію членів; місцеві громади мусять брати найдіяльнішу участь в політичному, просвітному, кооперативному, професійному і пожежно-руханковому русі, особливу увагу звернути на організацію молоді; з'їзд кладе обов'язок повітовим організаціям тримати з місцевими громадами і Головною Управою як найживіший зв'язок; найбільше на два місяці мають відбуватися повітові конференції; окрему увагу мусять звернути місцеві, повітові організації на підвищення ступеня політичної освіти членів” [3, арк. 127].

Велику увагу діячі радикального руху приділяли й залученню жіноцтва до громадсько-політичного життя. Відповідно до поглядів соціалістів-радикалів, українська жінка повинна була стати співтворцем політичного життя нації. Повітове керівництво партії провело 11 липня 1926 р в Коломиї зібрання, присвячене емансипаційному руху та ролі українського жіноцтва в діяльності УСРП. Активний діяч соціалістично-радикального руху І. Новодворський у своїй промові відзначив, що УСРП прагне залучити жіноцтво до суспільно-політичної боротьби, а Н. Микитчук у своєму рефераті відобразила історію та завдання жіночого руху [10, с. 4].

На травень 1927 р. можна було спостерігати помітне посилення впливів УСРП в повітах Городенківському, Коломийському, Косівському, Надвірнянському, Печеніжинському, Рогатинському, Станіславському, Тлумацькому. Так, зокрема, в Коломийському повіті осередок партії на чолі із адвокатом І. Новодворським (останній окружний комендант Української Військової Організації в Коломиї) відзначався доброю організацією.

Проте, в середовищі УСРП спостерігалися і певні деструктивні процеси: діяльність радянської групи К. Трильовського. Під його безпосереднім впливом на початку 1928 р. на терені коломийського повіту було започатковано акцію по створенню нової партії УСРП – Лівіці. У Львові 1 січня 1928 р. відбулося засідання її організаційного комітету, учасники якого виступили з різкою критикою рішень з'їзду УСРП від 26 грудня 1926 р., закликали до об'єднання з Радянською Україною та засудили зближення голови соціалістично-радикальної партії Л. Бачинського з УНДО. К. Трильовський 3 січня 1928 р. провів нараду в Коломиї, а вже 9 січня в Станіславі І. Голубом була скликана таємна партійна конференція УСРП – Лівіці Станіславського повіту за участю 20 осіб, на якій було обрано Центральний Комітет партії: К. Трильовський (голова), І. Курах (заступник голови), І. Голуб, І. Романчик, І. Кременчук. Організаційне зібрання УСРП – Лівіці цього ж таки дня відбувалося у Львові за участю 28 осіб. Програма партії базувалася на засадах наукового соціалізму, висуваючи лише вимогу господарського та культурного визволення українського народу. Саме тому, впливи групи Голуба-Трильовського, що діяла під контролем КПЗУ та радянського посольства у Варшаві, були незначними.

Значну увагу члени УРП-УСРП приділяли й культурно-освітньому розвитку. Радикали активно приступили до організації, або ж відновлення діяльності українських культурно-освітніх товариств. В 1928 р. соціалісти-радикали здійснювали керівництво роботою “Просвіт” в Городенківському, Коломийському, Косівському, Печеніжинському та Снятинському повітах.

Для подальшої популяризації своїх політичних ідей члени УСРП заснували в 1929 р. свою молодіжну організацію – Союз української поступової молоді ім. М. Драгоманова “Каменярі”, головною метою якої стало фізичне й моральне виховання української молоді, піднесення її інтелектуального рівня. Особливо активно на освітньому полі працювали члени каменярських осередків Косівщини, Коломийщини, Рогатинщини, Станіславщини, Тернопільщини та Товмаччини. УСРП зберігала домінуюче положення в Городенківському, Заболотівському, Зборівському, Коломийському, Косівському, Рудецькому, Самбірському, Станіславському, Тернопільському та Яворівському повітових кооперативних союзах.

Помітним явищем організаційної роботи соціалістів-радикалів стало проведення регіональних з'їздів на яких обговорювались питання налагодження та вдосконалення партійної організації. В Коломиї 20 жовтня 1929 р. проходив з'їзд соціалістів-радикалів Покуття, делегати якого (142 особи) репрезентували такі повіти: Делятин, Городенка, Коломия, Косів, Надвірна та Снятин [19, с. 3]. Все це забезпечувало постійний зв'язок партійного центру із низовими ланками, що, в свою чергу, сприяло посиленню впливів УСРП серед української громадськості.

В 1930 р. організаційна робота членів УСРП на місцевому рівні проходила в формі організації віч. Такі віча відбувалися й у Коломиї.

Протягом весни-осені 1931 р. члени УСРП провели низку повітових конференцій. У Коломиї така конференція відбулася 20 березня 1931 р. У своїй повсякденній роботі члени партії змушені були враховувати умови суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку. Загострення господарської кризи наприкінці 1932-1933 р. змусило партійне керівництво на засіданні Головного Секретаріату 10 жовтня 1932 р. “пересунути Крайовий Конгрес на наступний рік, а натомість скликати Окружні з'їзди УСРП, зокрема, в Коломиї (для організацій Городенки, Делятина, Коломийщини, Косівщини, Надвірнянщини та Снятинщини).

Проблеми організаційно-політичної діяльності партії знайшли своє відображення на Крайовій конференції УСРП, яка проходила у Львові 26 серпня 1934 р. за участю 71 делегата із 23 повітових організацій Галичини та Волині. Подаючи звіт, М. Стахів відзначив зростання впливів партії на території Станіславщини (особливо в Коломиї та Снятині).

Та незважаючи на всі ці заходи, в першій половині 30-х рр. ХХ ст. істотно послабився вплив соціалістів-радикалів на західноукраїнську громадськість. Це було зумовлено, в першу чергу тим, що лозунги під якими діяли члени партії себе дискредитували, бо здебільшого співпадали з комуністичними. Крім того в січні 1935 р. партія фактично розпалася на дві течії: УСРП – правицю і УСРП – опозицію на чолі з І. Голубом, організовану довкола пресового органу “Голос Покуття”. Переважна більшість членів УСРП – опозиції були прихильниками комуністичної партії Радянського Союзу, а тому, цілком закономірно, що розкольницьку акцію І. Голуба, соціалісти-радикали ототожнювали з диверсійною акцією комуністів та “провокаційною методою комуністичної тактики московського центру”. Лави партії залишив К. Трильовський, мотивуючи свій вихід з УСРП рішенням соціалістів-радикалів бойкотувати вибори 1935 р. [26, с. 7].

Повне засідання Головного Секретаріату УСРП на якому було вирішено скликати нараду усіх членів Головної Управи та делегатів повітових управ для вирішення важливих питань суспільно-політичного розвитку західноукраїнських земель відбулося у Львові 12 січня 1936 р. І вже 15 лютого 25 осіб, які репрезентували 14 повітів (Богородчани,

Делятин, Дубно, Коломия, Львів, Рівне, Рогатин, Самбір, Снятин, Сокаль, Станіслав, Тернопіль, Тлумач та Яворів) прибули на таку нараду. Організаційних справ соціалісти-радикали торкнулися й 5 грудня 1938 р. на черговому засіданні Головної Управи УСРП. І навіть напередодні Другої світової війни члени партії продовжували організаційну роботу, що проявлялась в організації повітових конференцій, скликанні консультативних нарад (в справі громадських виборів) та проведенні (наприкінці серпня 1939 р.) останнього засідання Головного Секретаріату УСРП.

Отже, в складних умовах суспільно-політичного розвитку західно-українських земель міжвоєнного періоду, одним із своїх першочергових завдань провід радикалів визначив організаційну розбудову УРП, а згодом УСРП як неодмінну умову боротьби українців за національно-політичне й соціально-економічне визволення. Посиленню впливу УРП-УСРП в суспільно-політичному житті, в тому числі Покуття, сприяла її чітка організаційна структура, що забезпечувала швидке вирішення всіх питань. Успішному функціонуванню партії сприяла висока ідейність її членів. Навіть незважаючи на певні деструктивні процеси в середині партії (виступи К. Трильовського, І. Голуба), намічений план стосовно організаційної розбудови її члени проводили цілеспрямовано та послідовно. Чи не найвагомим досягненням організаційної роботи радикалів стало їх об'єднання з волинською групою УПСР в УСРП, що, в свою чергу, забезпечило поширення впливу радикальної організації за так званий "сокальський кордон". Члени партії активізували свою партійну діяльність і на низовому рівні серед населення краю. Найпоширенішою формою організаційної роботи радикалів стали повітові віча. Важливими формами залучення основної маси українського населення регіону до політичного життя стали також довірочні наради, збори, мітинги, сільські районні маніфестації, повітові й окружні конференції.

Література

1. Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО), ф.2, оп.1, спр.139 (Квартальные отчеты Тернопольского воеводского управления о деятельности политических партий, профессиональных союзов и забастовочном движении на территории воеводства), 192 арк.
2. Там само, спр. 357 (Сведения Министерства Внутренних дел о наличии украинских буржуазно-националистических партий на территории Польши), 21 арк.
3. Там само, спр. 359 (Сведения поветовых староств о деятельности "Украинской Радикальной партии" (УРП) в поветах Станиславского воеводства), 132 арк.
4. Там само, спр. 487(Периодические отчеты Министерства Внутренних дел о деятельности украинских, белорусских и еврейских политических партий на территории Польши), 49 арк.

5. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГОУ), ф.6, оп.1, спр.31 (Справки, информации, проект программы, переписка, воззвания и др. документы Украинского национально-демократического объединения), 241 арк.
6. Там само, оп.6-1, спр. 308 (Материалы Украинской Социал - Радикальной Партии), 37 арк.
7. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДА України у Львові), ф.205, оп.1, спр.427 (Оперативні донесення Окружного командування державної поліції у Львові про політичне становище за березень 1923 р.), 33 арк.
8. Там само, спр.527(Донесення прокурорів окружних судів про порушення і розслідування кримінальних справ проти осіб, обвинувачених у приналежності до комуністичної партії та активної комуністичної діяльності), 89 арк.
9. Там само, ф.309, оп.1, спр.2602(Письмо группы членов Украинской Радикальной Партии о работе партийного съезда), 2 арк.
10. Віча і збори // Громадський голос. – 1930. – 28 червня. – Ч. 25. – С. 4.
11. Жук С. До злуки соціалістичних сил / Семен Жук// Громадський Голос. – 1924. – 13 вересня. – С. 1.
12. Західно-Українська Народна Республіка. 1918-1923: Історія/Керівник авторського колективу й відповідальний редактор Олександр Карпенко. – Івано-Франківськ: Сіверсія, 2001. – 628 с.
13. Звіт і резолюції зі Зїзду УРП // Громадський Голос. – 1925. – 14 лютого. – С. 1-2.
14. Зїзд Краєвої організації УПСР на Волині // Громадський Голос. – 1926. – 6 лютого. – С. 2.
15. Зїзд УРП // Громадський Голос. – 1924. – 19 квітня. – С. 2.
16. Зїзд УРП // Громадський Голос. – 1925. – 7 лютого. – С. 1.
17. Зїзд УРП. Звіт // Громадський Голос. – 1924. – 26 квітня. – С. 1.
18. Зїзд УСРП // Діло. – 1926. – 17 лютого. – Ч. 34. – С. 3 .
19. З організаційного руху // Громадський голос. – 1929. – 2 листопада. – Ч. 45. – С. 3.
20. Коберський К. Українське народництво по обох боках Збруча / Карло Коберський. – Львів-Коломия, 1924. – 158 с.
21. Комуни кат // Діло. – 1922. – 24 вересня. – Ч. 19. – С. 3.
22. Макух І. На народній службі./ Іван Макух. – Детройт, 1960. – 565 с.
23. Морозюк В. “Січовий Батько” і його діти / В. Морозюк // Перевал. – 1999. – № 4. – С.100-111.
24. Наша програма // Народ. – 1919. – 30 марта. – Ч.6. – С.1-3.
25. Партійний Зїзд УРП // Громадський Голос. – 1923. – 7 квітня. – С. 3.
26. Політичні вісти // Нова Зоря. – 1935. – 28 лютого. – Ч. 15. – С. 7.
27. Селянсько-радикальна партія // Діло. – 1922. – 13 жовтня. – Ч.34. – С.3-4.

28. Стахів М. Західна Україна: нарис історії державного будівництва та збройної дипломатичної оборони в 1918-1923 рр./ Матвій Стахів. – В 6 т. – Т.4. – Скрантон, 1960. – 192 с.

*Стаття надійшла до редакційної колегії 12.10.2017 р.
Рекомендовано до друку д.істор.н., професором Марчуком В.В.,
д.політ.н., професором Гоном М.М. (Рівне)*

SOCIAL AND POLITICAL ACTIVITY URP-USRP ON THE POKYTTJA

A. I. Mischuk, M. B. Mischuk

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
76000, Ivano-Frankivsk, st. Shevchenka, 57;
tel. +38 (066) 45-42-893; tel. +38 (050) 69-84-776;
e-mail: andrij.mischuk@pu.if.ua; mariana.mishchuk@pu.if.ua*

The article is devoted to the research the organization structure of the Ukraine Radical Party – Ukrainian Social-Radical Party, one of the most active in political respect parties in the social-political life of the West Ukraine in 1918-1939 years. On the basis of the archived documents and memoirs, publicist and scientific documents the role of radical party is explored in alteration of state structures of ZUNR (West Ukrainian Public Republic), in realization of idea of cathedral of Ukraine, defense of its independence and social-political activity in the conditions of the Polish occupation mode. It is shown, that radical forces made a political life in the region more active and that all this time they defend the main aim of the nation which was the creation of the Ukrainian sovereign state.

Key words: *the organization structure, party, political life, radical forces.*